Olsztyn, 30.09.2018 r.

Prof. dr hab. Arkadiusz Żukowski
Instytut Nauk Politycznych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
w Olsztynie

Ocena
dorobku naukowego i osiągnięcia naukowego
pt. „Samorząd terytorialny i specjalny w Polsce w procesie transformacji systemowej”
oraz osiągnięć dydaktycznych i organizacyjnych
Pana dr. Pawła Antkowiaka
Kandydata w postępowaniu habilitacyjnym

Pan dr Paweł Antkowiak jest politologiem. Licencjat z politologii uzyskał w 2006 roku w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Również magisterium uzyskał tam z politologii przygotowując pracę magisterską pt. „Pozycja ustrojowa samorządu gminnego w Polsce założenia teoretyczne a praktyka funkcjonowania na przykładzie miasta Konina” (promotor: prof. Robert Kmieciak). Praca magisterska została wyróżniona w Konkursie czasopisma „Samorząd Terytorialny” i wydana drukiem (P. Antkowiak, Samorząd terytorialny na przykładzie miasta Konina, Poznań 2011, ss. 194). W 2012 roku na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu uzyskał stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, broniąc rozprawę doktorską pt. „Samorząd zawodowy w Polsce w procesie transformacji systemowej” (promotor: prof. Robert Kmieciak), która też została opublikowana (P. Antkowiak, Samorząd zawodowy w Polsce, Warszawa-Poznań 2012, ss. 336). Warto wspomnieć, że podczas studiów magisterskich i doktoranckich Habilitant otrzymywał stypendia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a także był laureatem konkursu „Primus Inter Pares 2008”.

Habilitant obecnie pracuje jako adiunkt w Zakładzie Badań Władzy Lokalnej i

Samorządu Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu.

* * *

Już od czasów studiów zainteresowania Habilitanta ogniskują się przede wszystkim wokół problematyki samorządu w Polsce, a zwłaszcza samorządu terytorialnego, zawodowego i gospodarczego. Badał ją pod kątem genezy i restytucji samorządów, kwestii ustrojowych i umiejscowienia w systemie politycznym, pożądanych rozwiązań prawnych, percepcji przedstawicieli i społeczeństwa, w kontekście zarządzania wielopoziomowego i polityk publicznych. Wśród zainteresowań Habilitanta były także różne aspekty funkcjonowania Unii Europejskiej, kwestie bezpieczeństwa na poziomie lokalnym i regionalnym oraz wpływ nowych technologii na procesy demokratyczne.

* * *

Jako osiągnięcie naukowe Habilitant zgłosił monotematyczny cykl aż 33 publikacji pt. „Samorząd terytorialny i specjalny w Polsce w procesie transformacji systemowej", wśród których jest 5 monografii (1 autorskie i 4 współautorskie), 11 artykułów w czasopismach (8 w języku polskim i 3 w języku angielskim) i 14 rozdziałów w pracach zbiorowych. Wśród publikacji w języku angielskim 2 zostały wydane w Poznaniu, a 1 w Pradze. Wszystkie zgłoszone do cyklu publikacje odnoszą się do jego tytułowej problematyki. Należy też wspomnieć, że publikacje te stanowią rozwinięcie wcześniejszych zainteresowań badawczych Habilitanta (praca magisterska oraz rozprawa doktorska).

Główny cel cyklu publikacji został precyzyjnie sformułowany, jest nim mianowicie wyjaśnienie roli samorządu terytorialnego i specjalnego w procesie transformacji systemowej, opartego na zaangażowaniu zorganizowanych korporacyjnie grup obywateli. W związku z powyższym zostało sformułowanych 6 dojrzałych hipotez badawczych: I hipoteza – samorząd jest formą zdecentralizowanej administracji publicznej i stanowi obok administracji rządowej istotny element systemu zarządzania państwem; II hipoteza – w związku z postępującym procesem metropolizacji w Polsce, system samorządu terytorialnego wymaga uzupełnienia o poziom metropolitalny; III hipoteza – na poziomie lokalnym realizowane są wielowymiarowe polityki publiczne, które maja na celu zabezpieczenie podstawowych potrzeb społecznych; IV hipoteza – w wyborach na poziomie lokalnym znaczenia nabiera zjawisko personalizacji polityki; V hipoteza – w systemie politycznym RP brakuje instytucji powszechnego samorządu gospodarczego, co jest przyczyna dezorganizacji

środowiska społecznego przedsiębiorców; VI hipoteza - samorząd zawodowy odgrywa istotną rolę w reprezentowaniu interesów określonych grup społecznych, a także chroni interes społeczny oraz jest integralnym elementem zdecentralizowanej administracji publicznej.

Analiza treści cyklu tych publikacji pozwala na sformułowanie opinii, że zostały one poddane odpowiedniej procedurze weryfikacji. Treść cyklu tych publikacji pozwala także na stwierdzenie, że Habilitant stosuje różne metody, techniki i narzędzia badawcze, w szczególności metodę instytucjonalno-prawną, metodę historyczną i metodę systemową, a w mniejszym zakresie metodę komparatystyczną. Korzysta z analizy ilościowej i jakościowej. Ważną rolę w procesie badawczym pełnią obserwacja i wywiad, a narzędziem badawczym jest kwestionariusz ankiety. Należy jednak zaznaczyć, że publikacjach Habilitanta kwestie metod, technik i narzędzi badawczych nie są niestety uwypuklane (natomiast zaznaczono je odpowiednio w Autoreferacie).

Habilitant wykazuje kompetencje terminologiczne (m.in. kategoria „samorząd" i jego rodzaje czy „władza lokalna", „decentralizacja", „partnerstwo lokalne" i „zarządzanie publiczne").

Weryfikację I hipotezy oparto na 3 publikacjach[1], w których kompetentnie omówiono nie tylko restytucję samorządu terytorialnego i specjalnego w Polsce, ale dokonano wartościowych ocen ich funkcjonowania w kontekście transformacji systemowej i wpływu polityki. Oprócz pozytywnych ocen, podkreślono negatyw jakim jest nie uformowanie się jak dotychczas powszechnego samorządu gospodarczego reprezentującego przedsiębiorców i wykonującego zadania publiczne. Poza tym celnie zdiagnozowano podział zadań i kompetencji, w nowym systemie politycznym RP, pomiędzy administracją rządową i samorządową oraz przedstawiono propozycje zmian w tym zakresie.

II hipoteza odnosiła się do procesu metropolizacji w Polsce (3 publikacje)[2]. Zgłoszone publikacje do weryfikacji tej hipotezy należy ocenić jednoznacznie pozytywnie. Habilitant dotyka bardzo istotnej kwestii, a mianowicie uzupełnienia systemu samorządu terytorialnego o poziom metropolitalny. Problematykę tę analizuje z dużym znawstwem – ocena projektu

---

[1] P. Antkowiak, O polityczności samorządu i polityce w samorządzie, „Refleksje" 2012, nr 6, s. 37-52; idem, Restytucja samorządu terytorialnego i specjalnego w Polsce. Sukces czy porażka polskiej transformacji systemowej, w: 25 lat polskiej transformacji systemowej – dokonania i wyzwania, t. 2, red. Ł. Danel, J. Kornaś, Kraków 2014, s. 137-149; idem, Decentralization of public authority as a result of political changes in Poland, „Przegląd Politologiczny" 2015, nr 2, s. 161-170.

[2] R. Kmieciak, P. Antkowiak, M. Balcerek, Współpraca środowiska gospodarczego z samorządem terytorialnym w Aglomeracji Poznańskiej, Poznań 2012, ss. 124; P. Antkowiak, Poselski projekt ustawy o powiecie metropolitalnym – progres czy regres w reformowaniu samorządu terytorialnego w Polsce?, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne" 2016, nr 4, s. 95-110; R. Kmieciak, P. Antkowiak, Kształtowanie się

ustawy w tym zakresie oraz studium przypadku na podstawie aglomeracji poznańskiej. Formułuje przy tym celne wnioski odnoszące się do rozwiązań prawnych i finansowych mających wpływać na rozwój społeczno-gospodarczy aglomeracji miejskich.

W III hipotezie (9 publikacji)[3] pole badawcze zostało szeroko zakreślone, co wynikało z wielowymiarowości polityk publicznych. Materiał badawczy i analityczny zgromadzony do weryfikacji tej hipotezy jest bardzo bogaty. Na szczególne podkreślenie zasługują badania własne Habilitanta przeprowadzone w powiecie słubickim, subregionie konińskim i w mieście Konin (wśród urzędników i mieszkańców), a także w gminie Międzychód i Dąbie. Badania te dały podstawę do odpowiedzi na pytanie czy samorząd terytorialny spełnia oczekiwania mieszkańców w kontekście realizacji ustawowych zadań publicznych (zwłaszcza edukacyjne i zawodowe). Celnie zdiagnozowano i oceniono trudności dotyczące sytuacji materialnej i lokalowej mieszkańców badanych gmin i miast, partnerstwa lokalnego i partycypacji mieszkańców na poziomie lokalnym. Cennym było opracowanie katalogu rekomendacji dotyczącego komunikowania się władz samorządowych z mieszkańcami, m.in. polityka informacyjna, bezpośrednie relacje – urzędnik – mieszkaniec, partycypacja mieszkańców w procesie decyzyjnym i rozwoju. Podobna opinia dotyczy przeglądowego ujęcia roli straży gminnej w zapewnieniu bezpieczeństwa na poziomie lokalnym (racje „za" i „przeciw" jej funkcjonowaniu, zastosowanie Public Relations). Kolejnym pozytywem jest empiryczne odniesienie się do problematyki finansowania gminy, na przykładzie gminy Dąbie w województwie wielkopolskim. To rzetelne, a przy tym krytyczne studium przypadku zawiera postulaty zmian w systemie finansów samorządowych (m.in. efektywności ich wydawania oraz kontroli i nadzoru). Przywoływane są tutaj m.in. takie rozwiązania jak budżet zadaniowy

---

podstaw prawnych związków metropolitarnych w Polsce, w: Wielowymiarowość polityk publicznych – między centralizmem a lokalizmem, red. R. Kmieciak, P. Antkowiak, Poznań 2017, s. 91-104.

[3] P. Antkowiak, Local Partnership for Economic Development – New Challenges for Local Authorities in Poland, „Public Policy and Economic Development" 2014, nr 2, s. 115-126; idem, Doświadczenia samorządu gminnego na przykładzie miasta Konina, w: Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata. Doświadczenie i perspektywy rozwoju samorządu terytorialnego i zawodowego, red. Antkowiak, Toruń 2014, s. 59-81; idem, Diagnoza warunków życia materialnego mieszkańców, w: Diagnoza lokalnych problemów i wyzwań powiatu słubickiego, red. M. Musiał-Karg, Słubice 2014-2015, s. 34-48; P. Antkowiak, Ł. Scheffs, Perspektywy edukacyjne i zawodowe jako zadanie władz samorządowych w regionie północno-wschodniej Wielkopolski, w: 25 lat samorządu terytorialnego w Polsce. Doświadczenie i perspektywy rozwoju, red. P. Antkowiak, Poznań 2015, s. 33-54; P. Antkowiak, Partnerstwo lokalne – nowe wyzwanie dla samorządu terytorialnego w Polsce, w: Wyzwania innowacyjności w sferze publicznej, red. A. Laska, A. Kaszkur, Bydgoszcz 2016, s. 161-176; idem, Racjonalizacja kosztów działania jednostek samorządu terytorialnego w Polsce, w: Zarządzanie w jednostkach samorządu terytorialnego. Wybrane aspekty, red. I. Wieczorek, Wrocław 2016, s. 177-220; idem, Straż gminna w polskim systemie samorządowym – od idei do realizacji, w: Straż gminna. Oceny – wnioski – rekomendacje (1991-2016), red. J. Konieczny, M. Tomaszyk, Poznań 2016, s. 73-84; P. Antkowiak, A. Siuda, Partycypacja społeczna na przykładzie Gminy Międzychód, w: Wielowymiarowość polityk publicznych – między centralizmem a lokalizmem, red. R. Kmieciak, P. Antkowiak, Poznań 2017, s. 147-168.

czy centra usług wspólnych oraz niepokojąca tendencja nakładania na jednostki samorządu terytorialnego nowych zadań publicznych bez odpowiedniego zabezpieczenia finansowego na ich realizację.

Poza bezspornymi pozytywnymi ocenami publikacji odnoszących się do weryfikacji III hipotezy należy zaznaczyć, że artykuł w języku angielskim dotyczący partnerstwa lokalnego, jest skróconą wersją artykułu opublikowanego w języku polskim (zrezygnowano też w nim ze stosowania przypisów). Ponadto przynajmniej w kilku przypadkach lokalne badania własne należałoby wzmocnić analizą komparatystyczną, która umiejscowiłaby badaną gminę, powiat, subregion czy miasto na mapie Polski.

Kolejna IV hipoteza dotyczyła personalizacji polityki na szczeblu lokalnym, a jej weryfikację oparto na 4 publikacjach[4]. Podobnie jak poprzednie hipotezy została ona zweryfikowana pozytywnie. Habilitant, samodzielnie lub wspólnie z Łukaszem Scheffsem, poprzez swoje analizy dowiedli, że w Polsce ma miejsce pogłębiający się proces personalizacji, a także profesjonalizacji polityki lokalnej.

Monografia autorska (*Samorząd terytorialny w Polsce…*) porusza istotny problem dotyczący samorządu terytorialnego w dwóch aspektach - wyborczym i finansowym. Wstęp, zawarty jest tylko na dwóch stronach (s. 5-6), i jest bardzo syntetyczny. Szkoda, że nie porusza się w nim kwestii związanej z literaturą przedmiotu i stanem badań, brakuje w nim celu badań oraz pytań i hipotez badawczych oraz ujęcia kwestii metodologiczno-teoretycznych. Dwa pierwsze deskryptywne rozdziały mają charakter wprowadzający i traktują o genezie samorządu, jego istocie oraz o historii i restytucji samorządu terytorialnego w Polsce, od średniowiecza do czasów współczesnych - aż ponad 30 stron (s. 43-74). Tytuł kolejnego rozdziału (*Rywalizacja wyborcza na poziomie lokalnym*) sugeruje, iż dotyczyć będzie analizy przebiegu wyborów do samorządu terytorialnego w latach 1990-2014. W rozdziale tym dokonano przede wszystkim kompetentnego przedstawienia funkcjonowania samorządowego prawa wyborczego i jego ewolucji (wybory rok: 1990, 1994, 1998, 2002, 2006, 2010 i 2014 i prognozy dotyczące wyborów w 2018 roku), a zabrakło analizy rywalizacji wyborczej. Pozytywem jest podrozdział 2., w którym Habilitant zastanawia się nad dylematami dotyczącymi przyszłych prawnych rozwiązań wyborczych (m.in.

[4] P. Antkowiak, Ł. Scheffs, Personalisation of Politics at the Local Level in Poland and Selected Central and Eastern European States: A Contribution to the Research, „Politics in Central Europe" 2015, nr 2, s. 31-42; P. Antkowiak, Ł. Scheffs, Nowy wymiar przywództwa politycznego: w poszukiwaniu perspektywy do badań personalizacji polityki na poziomie lokalnym, "Środkowoeuropejskie Studia Polityczne" 2015, nr 1, s. 143-159; P. Antkowiak, Ł. Scheffs, Teoria i praktyka przywództwa politycznego na przykładzie bezpośrednich wyborów wójta, burmistrza i prezydenta miasta, Poznań 2016, ss. 204; P. Antkowiak, Samorząd terytorialny w Polsce w procesie budowy państwa demokratycznego. Wymiar wyborczy i finansowy, Poznań 2017, ss. 186.

kadencyjność) oraz podrozdział 3. odnoszący się do personalizacji polityki na szczeblu lokalnym pod kątem zmian w prawie wyborczym (głównie formuła bezpośrednich wyborów organów wykonawczych). W ostatnim rozdziale podjęto udaną próbę analizy finansów samorządowych na przykładzie gminy Dąbie. Są tam cenne zestawienia tabelaryczne. Należałoby uściślić czy są to dane zaczerpnięte z uchwał budżetowych i informacji Regionalnej Izby Obrachunkowej czy rzeczywiście wyliczenia własne Habilitanta (pod tabelami widnieje podpis „opracowanie własne"). Uwaga ta odnosi się też do innych Jego publikacji. Należy też wspomnieć, że treść rozdziału IV jest identyczna z treścią wcześniej przywoływanego artykułu Habilitanta pt. *Racjonalizacja kosztów działania jednostek samorządu terytorialnego w Polsce*.

Autor poprawnie stosuje kategorie i pojęcia związane z transformacją i samorządem terytorialnym. Tym niemniej warto wspomnieć, że „poziom lokalny" dotyczy tylko i wyłącznie gmin i powiatów, natomiast samorząd województwa to już „poziom regionalny", a Autor kwestie wyborów do sejmików województw poddaje opisowi i analizie. Autor w Bibliografii wymienia szereg aktów prawnych, ale nie znajdują one w pełni odniesienia w treści rozdziałów, szczególnie dotyczy to ostatniego rozdziału o finansach. Habilitant przeprowadził poprawnie analizę instytucjonalno-prawną, a pożądanym byłaby analiza marketingu wyborczego czy zachowań wyborczych.

Na pozytywną ocenę zasługuje artykuł współautorski (z Ł. Scheffsem) w języku angielskim na temat personalizacji polityki na szczeblu lokalnym w państwach Europy Środkowej i Wschodniej. W sposób syntetyczny ujęto w nim ważne kwestie teoretyczno-metodologiczne (m.in. sformułowano 6 wstępnych hipotez badawczych i nakreślono metodologię badań). Szkoda tylko, że przyjęte w artykule założenia badań w tym zakresie nie zostały zrealizowane w następnych latach.

Problematyce teorii i praktyki przywództwa politycznego na poziomie lokalnym była poświęcona współautorska monografia (z Ł. Scheffsem). Tytuł tego opracowania nie w pełni koresponduje z jego treścią. Brakuje wieloaspektowej eksplanacji pojęcia „przywództwa politycznego", nie ma też szerszego odwołania się do teorii przywództwa politycznego i do jego praktyki. Jedynym odniesieniem jest podrozdział pt. „Przywództwo w samorządzie terytorialnym", w którym jednak w sposób krótki porusza się kilka różnych wątków przywództwa (tylko 6 stron). Natomiast Autorzy w treści opracowania podkreślają i analizują zjawisko marketingu politycznego (Rozdział IV) oraz personalizacji polityki lokalnej (Rozdział V). Wynika to z Ich założenia, że przywództwo w samorządzie terytorialnym ściśle wiąże się z tymi postępującymi zjawiskami.

Struktura tej monografii, pomijając powyższe zastrzeżenia dotyczące tematu, jest skonstruowana poprawnie. Omówione zostały różne aspekty samorządu terytorialnego, m.in. kwestie pozycji wójta, burmistrza i prezydenta miasta w samorządzie i ich powszechnych i bezpośrednich wyborów. Pozytywem jest uwzględnienie marketingu politycznego w samorządzie terytorialnym, czego nie ujęto w poprzednio przywoływanej monografii. Ostatni rozdział (VI) stanowi prezentacja i analiza danych empirycznych, poprzedzona dyskursem naukowym dotyczącym głównie uzasadnienia tezy o pogłębiającym się procesie personalizacji polityki na poziomie lokalnym. Temu zagadnieniu obaj badacze poświęcili także osobny artykuł w „Środkowoeuropejskich Studiach Politycznych", który jest powieleniem treści podrozdziału 3. w Rozdziale V. wspomnianej wyżej monografii.

Hipoteza V bezpośrednio odnosi się do samorządu gospodarczego w Polsce i była weryfikowana na podstawie treści 5 publikacji[5]. Habilitant z dużą kompetencją kreśli pozycję samorządu gospodarczego i zawodowego w Polsce, koncentrując się na tym pierwszym (izby rolnicze, izby rzemieślnicze i izby przemysłowo-handlowe). Celnie wskazuje na niewielką pozycję i rolę samorządu gospodarczego w rozwiązaniach legislacyjnych. Wskazuje na skutki praktyczne takich rozwiązań prawnych, co umożliwia weryfikację tej hipotezy. Wielce wartościowym było przygotowanie pożądanego kierunku zmian w modelu samorządu gospodarczego poprzez rozwiązanie systemowe w postaci projektu ustawy o izbach przemysłowo-handlowych. Brak instytucji powszechnego samorządu gospodarczego skutkuje dezorganizacją środowiska przedsiębiorców oraz negatywnymi zjawiskami. Habilitant słusznie konkluduje, że powszechny samorząd gospodarczy powinien stać się integralnym elementem zdecentralizowanej administracji publicznej w Polsce.

Z tego zakresu w wieloautorskiej monografii (R. Kmieciak, P. Antkowiak, A. Jaskulski) kompetentnie nakreślono ogólny obraz modelu samorządu gospodarczego w Polsce (głównie aspekt stanu prawnego). Zaletą jest uporządkowanie wiedzy dotyczącej samorządu zawodowego w Polsce i odniesienie się do przykładów izb przemysłowo-

[5] R. Kmieciak, P. Antkowiak, K. Walkowiak, Samorząd gospodarczy i zawodowy w systemie politycznym Polski, Warszawa 2012, ss. 308; R. Kmieciak, P. Antkowiak, M. Balcerek, Współpraca środowiska gospodarczego z samorządem terytorialnym w Aglomeracji Poznańskiej, Poznań 2012, ss. 124; P. Antkowiak, R. Kmieciak, Udział przedsiębiorców w podejmowaniu decyzji publicznych w sferze gospodarczej na poziomie lokalnym, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 2015, z. 1, s. 87-104; P. Antkowiak, Rozwój szkolnictwa zawodowego w powiązaniu z rozwojem przemysłu, w: Wybrane aspekty wykonywania zadań oświatowych przez jednostki samorządu terytorialnego, red. E. Juśko, I. Wieczorek, Łódź 2016, s. 110-145; R. Kmieciak, P. Antkowiak, A. Jaskulski, Pożądany kierunek zmian modelu samorządu gospodarczego w Polsce. Rozważania na podstawie projektu ustawy o izbach przemysłowo-handlowych, Warszawa – Poznań 2016, ss. 162.

handlowych we Francji i Niemczech oraz ukazanie wzajemnych, a przy tym modelowych relacji pomiędzy samorządem gospodarczym a samorządem zawodowym. Zastanawiającym jest, że Projekt ustawy o izbach przemysłowo-handlowych (Rozdział VII) w ogóle nie został opatrzony jakimkolwiek komentarzem. Merytoryczna rola Habilitanta w tym opracowaniu ograniczyła się do przygotowania projektu aktu prawnego wraz z jego uzasadnieniem.

Pozytywnie należy ocenić fragmenty wieloautorskiej monografii (R. Kmieciak, P. Antkowiak, M. Balcerek) przygotowane przez Habilitanta, a dotyczące współpracy samorządu z gospodarką w wymiarze krajowym (Wrocław, Kraków, Górnośląski Związek Metropolitarny Silesia, Łódź, Trójmiasto i Warszawa) oraz współpracy samorządu z gospodarką w ramach aglomeracji poznańskiej (właściwe wykorzystanie materiałów źródłowych).

W kontekście samorządu zawodowego, chociaż sformułowana hipoteza badawcza (V) nie odnosi się do tego rodzaju samorządu, w jednej z monografii dokonano pogłębionej analizy samorządu adwokackiego, samorządu lekarskiego, samorządu biegłych rewidentów i samorządu architektów[6]. Na wysoką ocenę zasługuje sporządzona ocena kierunków działań i perspektyw rozwoju samorządu zawodowego w Polsce przygotowana w oparciu o przeprowadzone badania empiryczne (wśród adwokatów i architektów). Docenić należy też wyniki analizy SWOT funkcjonowania samorządu zawodowego w Polsce. Kwestie te wpisują się w weryfikację hipotezy VI.

Weryfikacji hipotezy VI Habilitant dokonał w 8 publikacjach[7]. Połowa z nich oparta jest na wartościowych badaniach własnych obejmujących takie grupy zawodowe jak: inżynierowie budownictwa, diagnostycy laboratoryjni, adwokaci i architekci. Poza tym Habilitant wykazał się bardzo dobrą znajomością istniejącego prawa w tym zakresie oraz dyskusji dotyczącej zmian w funkcjonowaniu samorządu zawodowego, a w zasadzie

---

[6] R. Kmieciak, P. Antkowiak, K. Walkowiak, Samorząd gospodarczy i zawodowy w systemie politycznym Polski, Warszawa 2012, s. 158-284.

[7] R. Kmieciak, P. Antkowiak, K. Walkowiak, Samorząd gospodarczy i zawodowy w systemie politycznym Polski, Warszawa 2012, ss. 308; P. Antkowiak, Samorząd zawodowy architektów w ocenie delegatów krajowych, „Zawód: Architekt" 2012, nr 6, s. 80-308; idem, Samorząd zawodowy inżynierów budownictwa w ocenie jego członków, „Budownictwo i Inżynieria Środowiska" 2012, nr 3, s. 117-125; idem, Samorząd zawodowy diagnostów laboratoryjnych w ocenie jego członków, „Diagnostyka Laboratoryjna" 2013, nr 1, s. 25-32; idem, Polskie i europejskie standardy wykonywania wolnych zawodów, „Przegląd Politologiczny" 2013, nr 1, s. 129-142; idem, Samorząd zawodowy w systemie politycznym Polski, w: Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata. Doświadczenie i perspektywy rozwoju samorządu terytorialnego i zawodowego, red. Antkowiak, Toruń 2014, s. 164-185; idem, Samorząd zawodowy adwokatów i diagnostyków laboratoryjnych w opinii jego członków - analiza porównawcza, w: Zawody zaufania publicznego. Wybrane zagadnienia odpowiedzialności zawodowej radców prawnych i lekarzy, red. J. Sobczak, J. Skrzypczak, M. Urbaniak, Poznań 2015, s. 155-196, P. Antkowiak, Historyczny proces kształtowania się samorządu zawodowego w Polsce, w: Decentralizacja jako fundament demokracji obywatelskiej, red. R. Kmieciak, Poznań 2016, s. 105-116.

ograniczania jego kompetencji. Habilitant słusznie postrzega samorząd zawodowy jako ważny element procesu decentralizacji państwa.

Za pozytyw należy uznać 3 prace zbiorowe pod redakcją Habilitanta[8], które pokazują Jego umiejętności naukowo-organizacyjne.

Podsumowując, zgłoszone do cyklu publikacje reprezentują średni i wysoki poziom merytoryczny. Większość publikacji została przygotowana w triadzie: deskrypcja, eksplanacja i predykcja. Szczególnie wartościowe są interpretacje wyników badań.

W większości publikacji Habilitanta (autorskich i wieloautorskich) brakuje nakreślenia założeń metodologicznych. Ponadto opiera się głównie na polskiej literaturze przedmiotu, z niewielkim przywoływaniem pozycji anglojęzycznych, co po części wynika z przedmiotu badań (samorządy w Polsce). Trzeba też podkreślić, co było już wcześniej wzmiankowane, iż ta sama część dorobku Habilitanta jest popularyzowana w różnych publikacjach. Przykładem mogą być w zasadzie identyczne trzy pierwsze rozdziały w dwóch monografiach[9].

* * *

Oprócz publikacji zgłoszonych jako osiągnięcia naukowe (art. 16 ust. 2 ustawy) Habilitant jest autorem: 1 monografii podoktorskiej, 1 artykułu w czasopiśmie naukowym, 8 rozdziałów w pracach zbiorowych (w tym 2 rozdziały w języku angielskim i 6 rozdziałów w języku polskim), 1 redakcji pracy zbiorowej. Publikacje te, poza monografią o samorządzie zawodowym[10], dotyczą rozwoju społeczno-gospodarczego subregionu konińskiego[11] oraz kształcenia na poziomie wyższym[12]. Mają one charakter dokumentujący, poznawczy i aplikacyjny. Na szczególne wyróżnienie zasługują przygotowane liczne ekspertyzy i

---

[8] P. Antkowiak (red.), Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata. Doświadczenie i perspektywy rozwoju samorządu terytorialnego i zawodowego, Toruń 2014, ss. 210; P. Antkowiak (red.), 25 lat samorządu terytorialnego w Polsce. Doświadczenia i perspektywy rozwoju, Poznań 2015, ss. 190; R. Kmieciak, P. Antkowiak (red.), Wielowymiarowość polityk publicznych - między centralizmem a lokalizmem, Poznań 2017, ss. 189.

[9] P. Antkowiak, Samorząd terytorialny w Polsce w procesie budowy państwa demokratycznego, Poznań 2017; P. Antkowiak, Ł. Scheffs, Teoria i praktyka przywództwa politycznego na przykładzie bezpośrednich wyborów wójta, burmistrza i prezydenta miasta, Poznań 2016.

[10] P. Antkowiak, Samorząd zawodowy w Polsce, Warszawa-Poznań 2012, ss. 336.

[11] M.in.: P. Antkowiak, „Bądź gotowy na zmianę" – współpraca w subregionie konińskim na rzec rozwoju lokalnego, w: Subregionalny Katalog Zmian Gospodarczych i Mechanizmów Zaradczych. Region północno-wschodniej Wielkopolski, red. P. Antkowiak, Poznań 2013, s. 5-14; idem, Teoretyczne i praktyczne aspekty tworzenia partnerstwa lokalnego jako nowej metody zarządzania publicznego, w: Subregionalny Katalog Zmian Gospodarczych i Mechanizmów Zaradczych. Region północno-wschodniej Wielkopolski, red. P. Antkowiak, Poznań 2013, s. 15-32; idem, Wyniki badań ankietowych prowadzonych w szkołach gimnazjalnych północno-wschodniej Wielkopolski, w: Subregionalny Katalog Zmian Gospodarczych i Mechanizmów Zaradczych. Region północno-wschodniej Wielkopolski, red. P. Antkowiak, Poznań 2013, s. 99-124.

dokumenty strategiczne (18) – m.in. dotyczące: idei partnerstwa lokalnego jako nowej metody zarządzania publicznego, zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami, diagnozy lokalnych problemów i wyzwań powiatu, opinii na temat poselskiego projektu ustawy o powiecie metropolitalnym, planu odnowy miejscowości na lata 2015-2025, opinii projektu ustawy o izbach przemysłowo-handlowych, opinii projektu ustawy o powszechnym samorządzie gospodarczym, opinii o jakości życia mieszkańców, opinii pozycji samorządu terytorialnego w Polsce, finansowego aspektu działania jednostek samorządu terytorialnego. Habilitant jest także autorem 5 interesujących prac popularno-naukowych.

* * *

Chociaż w dorobku Habilitanta brakuje opublikowanych drukiem recenzji czy recenzji projektów międzynarodowych to opiniował On 4 artykuły dla czasopism: „Przegląd Europejski", „Polish Political Science Yearbook" i „Poliarchia". Duża znajomość literatury przedmiotu z zakresu problematyki samorządowej predysponuje Habilitanta do systematycznego przygotowywania recenzji do periodyków naukowych.

W związku z postępującym procesem parametryzacji nauki krajowej w oparciu o światowe wskaźniki Habilitant powinien zadbać w przyszłości o publikowanie swoich opracowań w tych czasopismach zagranicznych, które indeksowane są w bazie Web of Science (Knowledge) czy bazie Scopus.

* * *

Habilitant aktywność naukowo-badawczą realizował również poprzez udział w projektach jako kierownik (1 – projekt WNPiD UAM) i wykonawca (1 – Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego). Jako wykonawca był i jest zaangażowany w projekty edukacyjne, m.in. Program Erasmus+ (projekt wspólnie z Niemcami, Szwecją, Austrią i Belgią), Program Power i programy Europejskiego Funduszu Społecznego. Poza tym był głównym wykonawcą, wykonawcą i ekspertem w 6 grantach dotyczących jednostek samorządu terytorialnego współfinansowanych z funduszy Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Społeczny i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego). W ramach tych grantów mógł połączyć wiedzę teoretyczną z praktyką samorządową. Wykazał się też umiejętnościami

[12] Np. P. Antkowiak, Kierunek „Zarządzanie państwem" – czyli rzecz o kształceniu dualnym w obszarze nauk społecznych, w: Staże i praktyki jako czynnik zwiększający zatrudnialność absolwentów kierunków humanistycznych i społecznych, red. P. Kusiak, M. Markowski, D. Tracz, Ł. Wyszyński, Gdynia 2014, s. 37-41.

pracy w zespole badawczym, a w kilku przypadkach kierowania nimi. Aktywność na tym polu należy ocenić jednoznacznie pozytywnie.

Kolejnym pozytywem w aktywności Habilitanta jest udział i zaangażowanie w 3 konsorcjach naukowych - projekty: Od dialogu do deliberacji. Podmioty niepubliczne jako (nie)obecny uczestnik lokalnego procesu decyzyjnego; Społeczny wymiar przedsiębiorczości; Włączając wykluczonych ku przyszłości.

Pozytywna ocena dotyczy współpracy międzynarodowej. W ramach Programu Erasmus+ wizytował Uniwersytet Hradec Kralove w Czechach oraz Uniwersytet Matel Bel na Słowacji. Ponadto odbył wizyty studyjne i staże na Uniwersytecie Masaryka w Brnie w Czechach, Uniwersytecie w Strasburgu we Francji, w Parlamencie Europejskim w Brukseli w Belgii i Strasburgu we Francji oraz Uniwersytecie Viadrina we Frankfurcie nad Odrą i Uniwersytecie Technicznym w Berlinie w Niemczech, a także w Izbie Deputowanych Miasta i Kraju Związkowego Berlin oraz w Landtagu Brandenburgii w Poczdamie w Niemczech.

Bardzo pozytywnie należy ocenić prezentację przez Habilitanta wyników badań na konferencjach i sympozjach naukowych w Polsce, a w mniejszym stopniu za granicą. W sumie, po doktoracie (2012) wygłosił On aż 47 referatów, przede wszystkim na konferencjach organizowanych przez macierzysty Wydział. Aktywnie uczestniczył też w 2 konferencjach za granicą organizowanych przez Central European Political Science Association (Praga i Ljubljana) oraz konferencji w Wyższej Szkole Technicznej w Villach w Austrii.

Habilitant jest członkiem Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, International Political Science Association i Ośrodka Badań i Edukacji Europejskiej w Poznaniu. Był redaktorem naczelnym czasopisma naukowego studentów i doktorantów „Refleksje" (do 2012 roku), a od 2013 roku jest członkiem Rady Programowej tego periodyku.

Na szczególne podkreślenie i docenienie należy uznać zaangażowanie Habilitanta w prace organizacyjne związane z II Ogólnopolskim Kongresem Politologii (Poznań 2012), a także włączenie się bardzo aktywnie w prace organizacyjne XXIV Światowego Kongresu Politologicznego (Poznań 2016). Tę aktywność należy szczególnie wyróżnić. Poza tym był czterokrotnie sekretarzem ogólnopolskiej konferencji naukowej oraz współorganizatorem ogólnopolskiej konferencji naukowej i panelu dyskusyjnego.

Katalog osiągnięć organizacyjnych Habilitanta jest długi i bogaty. Na czoło wysuwa się funkcja pełnomocnika Dziekana ds. organizacji kształcenia na WNPiD UAM (nieprzerwanie od 2012 roku). Ponadto pełnił i pełni następujące funkcje: opiekun kierunku studiów „Zarządzanie Państwem"; kierownik studiów podyplomowych „Public Policy" i „Zarządzanie Publiczne"; kierownik kursów dokształcających „Akademia Liderów

Lokalnych" i „Samorządowa Kampania Wyborcza"; opiekun studenckiego Koła Naukowego Samorządu Terytorialnego; członek Wydziałowej Komisji ds. Potwierdzania Efektów Kształcenia; członek Komisji Rekrutacyjnej na studia I i II stopnia na kierunek „Zarządzanie Państwem". Poza tym w latach 2016-2017 pełnił obowiązki dyrektora Szkoły Wychowania Fizycznego i Sportu UAM.

Podsumowując dorobek naukowo-organizacyjny Habilitanta należy stwierdzić, że w wielu elementach jest on ponadprzeciętny, a wręcz wzorcowy dla innych młodych badaczy. Podobnie można ocenić Jego działalność dydaktyczną, popularyzatorską i społeczną.

* * *

Habilitant mimo młodego wieku posiada już znaczące doświadczenie dydaktyczne oraz osiągnięcia w tym zakresie. Przede wszystkim zajęcia dydaktyczne prowadził i prowadzi na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu. Współpracował też z Wyższą Szkołą Bankową w Poznaniu. Zakres przedmiotowy zajęć pokrywał się z Jego zainteresowaniami badawczymi.

Oprócz zajęć w języku polskim (m.in. przedmioty: Ustrój samorządu gospodarczego, zawodowego i spółdzielczego, Ustrój władzy lokalnej, Samorząd w praktyce, Samorząd zawodowy, Metodologia projektu dyplomowego, Funkcjonowanie organizacji sektora publicznego) przeprowadził zajęcia w języku angielskim z przedmiotów: Local and regional government in Europe oraz Local partnership a new metod of public management.

Habilitant posiada doświadczenie w promowaniu prac dyplomowych (opiekun 45 prac licencjackich i 40 prac dyplomowych, promotor 19 projektów dyplomowych i recenzent 32 projektów dyplomowych). Pełnił też funkcję promotora pomocniczego w dwóch przewodach doktorskich z problematyki badawczej, którą się zajmuje[13].

Kolejnym mocnym pozytywem Habilitanta jest Jego aktywność popularyzatorska, nie tylko odnosząca się do publikacji. Lista tej sfery aktywności jest bardzo obszerna. Wielokrotnie uczestniczył On w charakterze eksperta na konferencjach, wykładach, odczytach i szkoleniach z problematyki samorządowej, np. wykłady na Uniwersytecie III Wieku, na posiedzeniach powiatowych i miejskich rad gospodarczych, rad miejskich i osiedlowych, dla uczniów. Szkolenia dotyczyły zarządzania strategicznego, pozyskiwania funduszy unijnych, tworzenia dokumentów strategicznych oraz ewaluacji projektów. Habilitant był konsultantem w Radzie Gospodarczej Miasta Luboń i przewodniczącym

Zespołu ds. samorządu pomocniczego w Luboniu, a także doradcą burmistrza Miasta i Gminy Dąbie. Powoływany był w charakterze eksperta, np. spotkania Komisji Dialogu Społecznego Subregionu Konińskiego. Wiedza teoretyczna i praktyczna dotycząca problematyki samorządowej Habilitanta owocowała też udziałem w innych zespołach eksperckich i konkursowych, m.in. ekspert Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (2 recenzje wniosków w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój) czy współpracownik Narodowego Instytutu Samorządu Terytorialnego. Habilitant aktywnie współpracuje z Wielkopolską Izbą Rzemieślniczą, Wielkopolskim Związkiem Pracodawców Lewiatan, Ogólnopolską Federacją Przedsiębiorców i Pracodawców oraz Mazowieckim Zrzeszeniem Handlu, Przemysłu i Usług.

Bogata jest także współpraca Habilitanta z mediami jako ekspert, konsultant i komentator.

Identyczna opinia dotyczy innych osiągnięć Habilitanta odnoszących się do sfery społecznej i popularyzatorskiej, m.in. był członkiem założycielem stowarzyszenia „Uniwersytet Każdego Wieku" w Witkowie, inicjatorem założenia Spółdzielni Socjalnej „Ale Smacznie" w Dąbiu, współorganizatorem koncertu „Rodzinne Kolędowanie" w Gminie Dąbie czy współorganizatorem akcji charytatywnej „Gwiazdka UAM 2016".

Działalności naukowa, dydaktyczna i organizacyjna Habilitanta znajdowała uznanie władz uczelni, a w szczególności władz Wydziału. Wśród nagród i wyróżnień otrzymał nagrodę indywidualną I i III stopnia oraz nagrodę zespołową II stopnia J.M. Rektora UAM oraz 3 nagrody Dziekana WNPiD UAM w postaci wynagrodzenia motywacyjnego. Poza tym otrzymał Stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla wybitnych naukowców na lata 2016-2019 oraz stypendium naukowe dla młodych doktorów w ramach projektów realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego.

* * *

Należy pochwalić Habilitanta za staranne przygotowanie dokumentacji. Pod względem formalnym można ją uznać za wzorcową dla innych Habilitantek i Habilitantów. Syntetycznie przygotowany Autoreferat zawiera aż 39 stron, co świadczy o znaczącym dorobku naukowym, a także dydaktycznym i organizacyjnym.

---

[13] I. Ksenicz, Współpraca władz lokalnych i regionalnych Polski i Ukrainy w latach 1999-2014; M. Domańska,

* * *

Habilitant wykazał się znaczącą aktywnością naukową i zdecydowanie ponadprzeciętną działalnością popularno-naukową, naukowo-organizacyjną, dydaktyczną i ekspercką. Jego dorobek naukowy, pod względem ilościowym (znacznie przekraczający średnią wymagań), a także jakościowym należy ocenić pozytywnie.

Na docenienie zasługują zwłaszcza badania własne Habilitanta oraz formułowane prognozy. Ma On wkład w dyskurs dotyczący uregulowań prawnych związanych z samorządem terytorialnym i specjalnym oraz w tworzenie modelu samorządu terytorialnego, zawodowego i gospodarczego w Polsce umiejscowionego w systemie administracji publicznej. Wkładem Habilitanta jest także uporządkowanie wiedzy na temat samorządu terytorialnego i specjalnego oraz wieloaspektowe ujęcie jego genezy, restytucji i ewolucji. W cyklu publikacji oraz w pozostałych opracowaniach wykazał umiejętności analityczne i syntetyzujące.

Habilitant należy do nielicznych, którzy z powodzeniem badają różne rodzaje samorządu oraz skutecznie łączą zdobywaną wiedzę z praktyką. Dorobek naukowy oraz doświadczenie praktyczne sytuują Go wśród obiecujących badaczy samorządu terytorialnego i specjalnego, a także jako uznanego już eksperta, w szczególności w projektach związanych z rozwojem lokalnym i regionalnym.

W sumie, badania Habilitanta stanowią ważny wkład w rozwój dyscypliny naukowej nauki o polityce.

* * *

Stwierdzam, że dorobek Habilitanta Pana dr. Pawła Antkowiaka spełnia ustawowe kryteria osiągnięć naukowowo-badawczych, a także dydaktycznych i organizacyjnych do uzyskania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce. W związku z powyższym wnioskuję o dopuszczenie Go do dalszego procedowania w postępowaniu habilitacyjnym.

/prof. dr hab. Arkadiusz Żukowski/